

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олексій Жмурко¹, orcid.org/0009-0004-0226-8470, e-mail: oleksijzmurko47@gmail.com

Ірина Понеділок², orcid.org/0009-0003-1240-5398, e-mail: irinaponedilok@kpnu.edu.ua

1. Вінницький національний технічний університет, Вінниця

2. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський

Стаття присвячена дослідженню ключової ролі розвитку критичного мислення та медіаграмотності у формуванні культури безпеки майбутніх фахівців у сфері цифрових технологій. В умовах стрімкого поширення інформаційних технологій та зростання кіберзагроз, здатність фахівців до аналізу інформації, оцінки її достовірності, виявлення маніпуляцій та усвідомленого використання медіаресурсів набуває особливої актуальності. У статті розглянуто сутність понять «критичне мислення» та «медіа грамотність», проаналізовано різні підходи до їх визначення в науковій літературі. Підкреслено взаємозв'язок критичного мислення з творчістю та креативністю, що дозволяє генерувати нові ідеї та розглядати проблеми з різних точок зору. Наведено важливі критерії критичної оцінки, такі як адекватність оціночного судження, що залежить від актуальності концептуального ідеалу, верифікації припущень, логічності аргументації та врахування контексту. Окрему увагу приділено поширеним помилкам у процесі критичного мислення, таким як порушення фактичної точності та ігнорування контексту, що призводять до хибних висновків. Обґрунтовано необхідність інтеграції розвитку критичного мислення та медіаграмотності в освітні програми для майбутніх фахівців з цифрових технологій як фундаментальної основи їхньої професійної безпеки. Сформовано висновок про важливість формування у них здатності не лише споживати, але й критично оцінювати та безпечно використовувати цифрову інформацію, протистояти дезінформації та кіберзагрозам. Зазначено напрями подальших досліджень, спрямованих на розробку ефективних інтегрованих навчальних програм у цій сфері.

Ключові слова: критичне мислення, медіаграмотність, культура безпеки, цифрові технології, професійна підготовка, інформаційна безпека, освітні програми; вдосконалення освітнього процесу.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де відбувається стрімкий розвиток цифрових технологій усе більшої актуальності набуває формування культури безпеки серед майбутніх фахівців ІТ-сфери. В умовах інформаційної перенасиченості та гібридних загроз критичне мислення та медіаграмотність стають не лише бажаними, а необхідними навичками для професійної та особистої стійкості. Саме здатність аналізувати, перевіряти джерела інформації, розпізнавати маніпуляції й ухвалювати обґрунтовані рішення є ключовою передумовою для створення безпечного цифрового середовища. Майбутні ІТ-фахівці, як активні учасники цифрового простору, мають не лише володіти технічними знаннями, а й бути свідомими носіями культури інформаційної безпеки. У цьому контексті розвиток критичного мислення й медіаграмотності виступає основою для формування відповідального ставлення до цифрової реальності, що включає як захист персональних даних, так і етичну взаємодію в інформаційному середовищі.

Сьогодні дедалі більше фахівців визнають необхідність інтеграції навичок критичного осмислення інформації у професійну підготовку студентів технічних спеціальностей. Недостатній рівень медіаграмотності може стати причиною як особистих втрат, так і глобальних загроз кібербезпеці. Водночас, систематична робота з формування цих компетентностей сприяє створенню більш стійкого до дезінформації та інформаційних атак суспільства. Освіта має відігравати ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи молодь не лише знаннями, а й інструментами для усвідомленого використання цифрових ресурсів. Таким чином, розвиток критичного мислення та медіаграмотності стає не просто освітньою вимогою, а стратегічним чинником національної безпеки.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У науковому товаристві спостерігається зростаючий інтерес дослідників до проблематики засобів розвитку критичного мислення та медіаграмотності в

сучасному суспільстві. Так, Г. Дегтярьова (2019) висвітлює комплексну проблему стереотипів у суспільстві, їхній вплив, механізми формування та шляхи подолання, з особливим акцентом на ролі медіа та розвитку критичного мислення. Погоджуємося із дослідницею, в тому що медіаосвіта та критичне мислення є ключовими інструментами для формування медіаграмотності населення. Ю. Горбань та О. Олійник (2024) розглядають розгляд медіаграмотності як ключову компетенцію для українського суспільства в умовах війни, аналізують її значення, інструменти розвитку та необхідність адаптації медіаосвіти до сучасних викликів інформаційної безпеки. У дослідженні доводиться необхідність підвищення рівня медіаграмотності серед населення України з урахуванням специфіки інформаційного простору воєнного часу. Наголошується на важливості розвитку критичного мислення та здатності аналізувати медійний контент в умовах інформаційної нестабільності.

О. Ключко (2024) визначила можливості та проблеми використання засобів штучного інтелекту для розвитку критичного мислення майбутніх вчителів інформатики та математики, проаналізувала наявний міжнародний досвід у цьому напрямку. Науковиця наголосила на необхідності розвитку критичного мислення у майбутніх вчителів інформатики та математики як важливої умови їхнього успішного навчання, особистісного та професійного зростання, конкурентоздатності та готовності до майбутніх професійних викликів. Дослідження Н. Дубової та І. Філімонової (2024) присвячене вивченню процесу розвитку критичного мислення у студентів, які опановують професійну освіту. Науковиці проаналізували різні методи та прийоми, які викладачі можуть застосовувати в освітньому процесі для активізації та стимулювання критичного мислення у майбутніх фахівців. Особливу увагу зосереджено на важливості розвитку критичного мислення з огляду на сучасні вимоги ринку праці та виробничого середовища.

Л. Шевцова та О. Валенкевич (2024) дослідили роль критичного мислення у формуванні мовленнєвих умінь і навичок при вивченні української та польської мов, проаналізували відповідні методи та обґрунтовує необхідність їх активного застосування для підвищення якості мовної освіти та розвитку самостійності учнів. Методологічні засади розвитку критичного мислення в процесі підготовки фахівців у ЗВО відображені в таких публікаціях науковців ВНТУ (Ivaniuk, Miastkovska, Dembitska, & Kuzmenko, 2025; Dembitska, Kobylanskyi, Nahorniak, Puhach, & Tatarchuk, 2025; Kobylanskyi, O, Kobylanskyi, Y., Dembitska, Kobylanska, Pinaieva, 2025; Dembitska, Kobylanskyi, Kobylanska, Tatarchuk, 2024; Dembitska, Kuzmenko, Savchenko, Demianenko, Safronova, 2024) та інших.

Метою статті є обґрунтування ролі критичного мислення та медіаграмотності як ключових компонентів для формування культури безпеки у студентів та майбутніх фахівців у сфері цифрових технологій та визначення ефективних засобів його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сутності та еволюції критичного мислення є актуальним для науковців в Україні та за її межами впродовж тривалого часу. Проте, через складність і багатогранність цього поняття, єдине узгоджене визначення критичного мислення та розуміння його внутрішніх процесів досі не сформувалося. Так, С. Терно (2016) трактує критичне мислення як процес оцінки окремого аспекту дійсності, результатом якого є формулювання оціночного судження, тобто власне оцінки. За його визначенням, ця оцінка формується під впливом особистої системи цінностей та ідеалів суб'єкта критичного мислення і співвідноситься з наявними критеріями, правилами та уявленнями про належне, релевантність яких залежить від контексту та специфіки конкретної ситуації.

На думку D. Cluster (2001), критичне мислення являє собою багатогранний розумовий процес, що бере свій початок із опрацювання інформації та завершується прийняттям обґрунтованого рішення. Науковець підкреслює, що людина, яка критично мислить, здатна чітко ідентифікувати проблему, що потребує вирішення, володіє навичками самостійного пошуку, обробки, аналізу та оцінки різноманітних відомостей. Важливими аспектами є також відкритість до сприйняття альтернативних точок зору та одночасно твердість у відстоюванні власної, аргументованої позиції. Такий комплексний підхід дозволяє не лише ефективно розв'язувати проблеми, але й сприяє інтелектуальному зростанню та формуванню незалежного мислення. Видається особливо вдалим трактування науковця В. Надурака (2022). Він визначає критичне мислення як навичку, що включає в себе здатність аналізувати власні розумові процеси на предмет їхньої відповідності принципам раціональності. Людина застосовує цей тип мислення тоді, коли прагне досягти істинних висновків і для цього ретельно перевіряє хід своїх міркувань. Як бачимо, дослідник акцентує увагу на взаємозв'язку між мисленням, логікою, істиною та пізнанням, що підкреслює складну організацію критичного мислення та його багатофункціональність.

Незважаючи на різноманіття підходів щодо трактування цього терміну, важливим показником якісної критичної оцінки є обґрунтованість оціночного судження, яка визначається низкою факторів:

актуальністю застосовуваного концептуального ідеалу; ідентифікацією, підтвердженням або спростуванням вихідних припущень; перевіркою логічності, точності та несуперечливості аргументації; пошуком і розглядом різних варіантів у разі виявлення значних розбіжностей. Якщо ж вихідні припущення помилкові, або використовується стандарт, що не відповідає потребам ситуації, якщо допускаються помилки в логіці міркувань чи ігнорується контекст, то процес критичного мислення може призвести до невірної переліку альтернатив та хибних висновків. Поширеною помилкою в критичному мисленні є порушення фактичної точності та достовірності, що виражається у використанні неправдивих, неточних або недостовірних фактів, їхньому перекручуванні та суб'єктивному трактуванні. Це, своєю чергою, зумовлює хибні висновки та помилкові міркування. Крім того, ігнорування або спотворення контексту призводить до неадекватних суджень і, як наслідок, до пошуку неправильних варіантів вирішення. Для ефективного критичного мислення вкрай важливо ретельно перевіряти інформацію та враховувати всі аспекти контексту. Уникнення цих помилок сприяє формуванню більш обґрунтованих та надійних висновків. Саме уважність до деталей та об'єктивність аналізу є запорукою якісного критичного мислення. Загальний алгоритм критичного мислення наведено на рисунку 1.

Риунок 1. Загальний алгоритм критичного мислення

Зауважимо, що критичне мислення нерозривно пов'язане з творчим підходом і креативністю, що проявляється у здатності генерувати гіпотези та розглядати проблему з нової точки зору. Ці творчі елементи вносять у процес мислення елемент невизначеності, який стимулює об'єкт аналізу до встановлення нових зв'язків та розширення меж розуміння. Саме завдяки поєднанню логічного аналізу та творчої уяви критичне мислення дозволяє знаходити нестандартні рішення. Такий симбіоз сприяє не лише оцінці наявної інформації, але й активному пошуку нових можливостей та перспектив, що надзвичайно важливо у сучасному динамічному суспільстві.

Аналіз наведений публікацій та особистий практичний досвід дозволяють стверджувати, що розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців ґрунтується на двох ключових припущеннях. Перше полягає в тому, що існують конкретні навички та прийоми мислення, які можна цілеспрямовано формувати в студентів, навчаючи їх розпізнавати ці інструменти та застосовувати їх ефективно в різних ситуаціях. Друге припущення полягає в тому, що успішне опанування цих навичок призводить до

якісного зростання продуктивності мислення здобувачів освіти. Важливо підкреслити, що для ефективного розвитку розумових навичок, подібно до розвитку фізичних здібностей, необхідні стимулююче освітнє середовище, систематичні практичні вправи, своєчасний та змістовний зворотний зв'язок, а також достатній час для засвоєння та інтеріоризації цих навичок. Крім того, важливим є створення мотивації та демонстрація практичної цінності критичного мислення в майбутній професійній діяльності.

Зважаючи на сказане, критичне мислення постає як усвідомлений, самостійний, рефлексивний, цілеспрямований, обґрунтований, контрольований та самоорганізований процес. Для його розвитку необхідна наявність комплексу взаємопов'язаних чинників:

1) цілі навчання – чітко визначені очікувані результати у сфері критичного мислення. Це передбачає формулювання конкретних знань, умінь та навичок, якими студенти повинні оволодіти після завершення навчання. Зокрема, вони мають вміти розрізняти факти від думок, виявляти логічні помилки в аргументації та формулювати обґрунтовані висновки на основі аналізу інформації. Чіткість цілей допомагає викладачам спрямовувати навчальний процес, а студентам – усвідомлювати важливість розвитку цих навичок для майбутньої професійної діяльності;

2) мотивація – внутрішнє спонукання студентів до розвитку навичок критичного аналізу. Для її формування потрібно демонструвати практичну цінність критичного мислення в реальних життєвих та професійних ситуаціях. Залучення студентів до обговорення актуальних проблем, використання інтерактивних методів навчання та створення атмосфери інтелектуальної цікавості сприяють підвищенню їхньої зацікавленості у розвитку цих навичок. Важливо також підкреслювати особистісні переваги, які отримує людина з розвиненим критичним мисленням, такі як впевненість у прийнятті рішень та здатність до самостійного навчання;

3) створення проблемних ситуацій (навчальні завдання, що вимагають самостійного пошуку рішень та критичної оцінки інформації). Проблемні завдання стимулюють активне мислення, оскільки не мають готових відповідей і вимагають від студентів застосування знань у нестандартних контекстах. Це можуть бути кейси з реальної практики, аналіз суперечливої інформації або завдання на розробку альтернативних рішень. У процесі розв'язання таких ситуацій студенти вчаться формулювати гіпотези, збирати та аналізувати дані, оцінювати різні точки зору та обґрунтовувати власну позицію;

4) відповідні засоби навчання, зокрема надання студентам інструментів та правил ефективного критичного розмірковування. До таких засобів належать методичні рекомендації з аналізу аргументів, схеми для оцінки достовірності джерел інформації, алгоритми розв'язання проблем та шаблони для структурування власної думки. Важливо не лише надати ці інструменти, але й навчити студентів свідомо та ефективно їх використовувати на практиці. Це може відбуватися через демонстрацію викладачем, спільне розв'язання завдань та індивідуальні консультації;

5) підбір змісту навчання, зокрема подання навчального матеріалу у вигляді системи проблемних завдань, складність яких поступово зростає. Навчальний контент повинен бути не лише інформативним, але й провокувати критичне осмислення. Починаючи з простих завдань на розпізнавання фактів та думок, студенти поступово переходять до аналізу складних ситуацій, розв'язання міждисциплінарних проблем та розробки власних аргументованих висновків. Такий поступовий підхід дозволяє розвивати навички критичного мислення систематично та послідовно;

6) відповідні методи навчання (систематичне створення для студентів ситуацій вибору, що сприяють самостійному прийняттю рішень). Методи навчання, орієнтовані на активну участь студентів, такі як дискусії, дебати, мозкові штурми та проектна робота, є ефективними для розвитку критичного мислення. Ситуації вибору ставлять студентів перед необхідністю аналізувати різні альтернативи, оцінювати їхні переваги та недоліки, а також приймати відповідальні рішення. У процесі такого навчання студенти вчаться обґрунтовувати свій вибір, враховувати різні точки зору та прогнозувати наслідки своїх рішень;

7) методи контролю – використання письмових завдань та подальшої групової й індивідуальної рефлексії (аналізу, критики, самоаналізу, самокритики). Оцінювання розвитку критичного мислення має бути спрямоване не лише на перевірку знань, але й на виявлення здатності студентів застосовувати навички аналізу та оцінювання. Письмові завдання, такі як есе, аналітичні звіти та рецензії, дозволяють оцінити глибину розуміння проблеми та якість аргументації. Подальша рефлексія, як індивідуальна, так і групова, сприяє усвідомленню студентами власних сильних та слабких сторін у процесі мислення та визначенню шляхів подальшого розвитку;

8) побудова ефективної системи зворотнього зв'язку. Регулярний та змістовний зворотний зв'язок є важливим елементом процесу розвитку критичного мислення. Викладачі повинні надавати

студентам чіткі та конкретні коментарі щодо їхньої роботи, вказуючи на сильні сторони та зони для покращення. Зворотний зв'язок має бути не лише оцінювальним, але й спрямовувальним, допомагаючи студентам зрозуміти свої помилки та визначити стратегії для їхнього виправлення. Заохочення студентів до самооцінки та взаємооцінки також сприяє розвитку їхньої здатності критично аналізувати власну та чужу роботу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасному цифровому середовищі, що стрімко трансформується, розвиток критичного мислення та медіаграмотності є не лише бажаною, а й необхідною умовою формування культури безпеки майбутніх фахівців у сфері цифрових технологій. Ці компетентності забезпечують здатність аналізувати інформацію, виявляти дезінформацію, ухвалювати зважені рішення та протидіяти маніпулятивним впливам у цифровому просторі. Педагогічні підходи до формування критичного мислення мають ґрунтуватися на розвитку аналітичних, логічних, аргументаційних навичок, що дозволяють студентам не лише сприймати інформацію, а й глибоко її осмислювати. Медіаграмотність, у свою чергу, формує відповідальне ставлення до цифрового контенту, підвищує інформаційну безпеку особистості й суспільства загалом.

Особливої уваги потребує впровадження інтерактивних методів навчання, кейс-методів, симуляцій, міждисциплінарних проєктів, що стимулюють студентів до самостійного пошуку рішень і критичної переоцінки інформаційних джерел. Важливою складовою є також формування навичок цифрової етики, які дозволяють майбутнім фахівцям поводитися відповідально в інтернет-середовищі та сприяти безпечному використанню цифрових технологій у суспільстві. У перспективі інтеграція критичного мислення та медіаграмотності в освітні програми повинна стати системною та безперервною, охоплюючи всі етапи професійної підготовки. Лише за умови поєднання технічних знань із гуманітарною культурою мислення можливо підготувати нове покоління цифрових фахівців, здатних не лише створювати технології, а й відповідально управляти їхнім впливом на суспільство.

Подальші дослідження будуть зосереджені на розробці та впровадженні комплексних навчальних програм, що системно інтегрують розвиток критичного мислення, медіаграмотності та навичок цифрової безпеки. Це включатиме вивчення ефективних педагогічних методів і технологій для формування цих ключових компетентностей у майбутніх фахівців з цифрових технологій, а також оцінку впливу таких програм на їхню здатність безпечно й ефективно працювати в інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Cluster, D. (2001). What is critical thinking? *International journal about thinking development through reading and writing*, 4, 15–18.
- Dembitska S., Kobylanskyi O., Nahorniak S., Puhach V., & Tatarchuk V. (2025). Usage of Artificial Intelligence for the Individualization of Learning in the Institutions of Higher Education. In: Auer, M. E., Rüttmann, T. (eds). *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 199–207. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_21.
- Dembitska, S., Kobylanskyi, O., Kobylanska, & Tatarchuk V. (2024). Application of a risk-oriented approach in the process of professional training of specialists in energy industry. *Przegląd elektrotechniczny*, 6, 248–252. doi:10.15199/48.2024.06.52.
- Dembitska, S., Kuzmenko, O., Savchenko, I., Demianenko, V., Safronova, H. (2024). Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M. E., Cukierman, U. R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems*, 901. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34.
- Ivaniuk, V., Miastkovska, M., Dembitska, S. & Kuzmenko, O. (2025). The Use of Mathematical Packages of Applied Programs in the Educational Process. In: Auer, M. E., Rüttmann, T. (eds) *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 573–580. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_57.
- Kobylanskyi, O., Kobylanskyi, Y., Dembitska, S., Kobylanska, I., Pinaieva, O. (2025). Training of Specialists in the Sphere of Renewable Energy in the Conditions of Blended Learning for the Needs of the Regional Economy. In: Auer, M.E., Rüttmann, T. (eds) *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1280, 3–15. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-83523-0_1.
- Горбань, Ю., & Олійник, О. (2024). Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від

- ворожой дезінформації в час війни. *Український інформаційний простір*, 1(13), 194–205. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896).
- Дегтярєва, Г. (2019). Питання формування медіаграмотності: подолання стереотипів. *Український інформаційний простір*, 2(4), 195–206. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.2\(4\).2019.187531](https://doi.org/10.31866/2616-7948.2(4).2019.187531).
- Дубова, Н., & Філімонова, І. (2024). Розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців професійної освіти в галузі харчових технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 1(29), 108–115. [https://doi.org/10.31499/2307-4914.1\(29\).2024.305103](https://doi.org/10.31499/2307-4914.1(29).2024.305103).
- Клочко, О. (2024). Розвиток критичного мислення майбутніх вчителів інформатики та математики з використанням засобів штучного інтелекту. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 72, 14–26. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-14-26>.
- Надурак, В. (2022). Критичне мислення: поняття та практика. *Філософія освіти*, 28(2), 129–147.
- Терно, С. О. (2016). Критичне мислення: динаміка та сфера застосування. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 46, 310–315.
- Шевцова, Л. С., & Валенкевич, О. В. (2024). Розвиток критичного мислення як засобу формування мовленнєвих умінь та навичок. *Українська полоністика*, 22, 158–166. <https://doi.org/10.35433/2220-4555.22.2024.ped-7>.

REFERENCES

- Cluster, D. (2001). What is critical thinking? *International journal about thinking development through reading and writing*, 4, 15–18.
- Dembitska S., Kobylanskyi O., Nahorniak S., Puhach V., & Tatarchuk V. (2025). Usage of Artificial Intelligence for the Individualization of Learning in the Institutions of Higher Education. In: Auer, M. E., Rüttmann, T. (eds). *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 199–207. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_21.
- Dembitska, S., Kobylanskyi, O., Kobylanska, & Tatarchuk V. (2024). Application of a risk-oriented approach in the process of professional training of specialists in energy industry. *Przegląd elektrotechniczny*, 6, 248–252. doi:10.15199/48.2024.06.52.
- Dembitska, S., Kuzmenko, O., Savchenko, I., Demianenko, V., Safronova, H. (2024). Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M. E., Cukiernan, U. R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems*, 901. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34.
- Ivaniuk, V., Miastkovska, M., Dembitska, S. & Kuzmenko, O. (2025). The Use of Mathematical Packages of Applied Programs in the Educational Process. In: Auer, M. E., Rüttmann, T. (eds) *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 573–580. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_57.
- Kobylanskyi, O., Kobylanskyi, Y., Dembitska, S., Kobylanska, I., Pinaieva, O. (2025). Training of Specialists in the Sphere of Renewable Energy in the Conditions of Blended Learning for the Needs of the Regional Economy. In: Auer, M.E., Rüttmann, T. (eds) *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024. Lecture Notes in Networks and Systems*, 1280, 3–15. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-83523-0_1.
- Horban, Yu., & Oliinyk, O. (2024). Mediahramotnist yak chynnyk zakhystu informatsiinoho prostoru vid vorozhoi dezinformatsii v chas viiny [Media Literacy as a Factor in Protecting the Information Space from Hostile Disinformation in Time of War]. *Ukrainskyi informatsiynyi prostir*, 1(13), 194–205. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896). [in Ukrainian].
- Dehtiarova, H. (2019). Pytannia formuvannia mediahramotnosti: podolannia stereotypiv [The issue of media literacy: overcoming stereotypes]. *Ukrainskyi informatsiynyi prostir*, 2(4), 195–206. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.2\(4\).2019.187531](https://doi.org/10.31866/2616-7948.2(4).2019.187531). [in Ukrainian].
- Dubova, N., & Filimonova, I. (2024). Rozvytok krytychnoho myslennia u maibutnikh fakhivtsiv profesiinoi osvity v haluzi kharchovykh tekhnolohii [Development of critical thinking in future specialists of vocational education in the field of food technology]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 1(29), 108–115. [https://doi.org/10.31499/2307-4914.1\(29\).2024.305103](https://doi.org/10.31499/2307-4914.1(29).2024.305103). [in Ukrainian].
- Klochko, O. (2024). Rozvytok krytychnoho myslennia maibutnikh vchyteliv informatyky ta matematyky z vykorystanniam zasobiv shtuchnoho intelektu [Development of critical thinking of future teachers of

computer science and mathematics using artificial intelligence tools]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 72, 14-26. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-14-26>. [in Ukrainian].

Nadurak, V. (2022). Krytychne myslennia: poniattia ta praktyka [Critical thinking: concepts and practice]. *Filosofii osvity*, 28(2), 129–147. [in Ukrainian].

Terno, S. O. (2016). Krytychne myslennia: dynamika ta sfera zastosuvannia [Critical thinking: dynamics and scope]. *Naukovi pratsi istorichnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 46, 310-315. [in Ukrainian].

Shevtsova, L. S., & Valenkevych, O. V. (2024) Rozvytok krytychnoho myslennia yak zasobu formuvannia movlennievkykh umin ta navychok [Development of critical thinking as a means of forming language skills]. *Ukrainska polonistyka*, 22, 158-166. <https://doi.org/10.35433/2220-4555.22.2024.ped-7>. [in Ukrainian].

Олексій Жмурко – аспірант кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: oleksijzmurko47@gmail.com.

Ірина Понеділок – асистент кафедри комп'ютерних наук, К-ПНУ імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, e-mail: irinaponedilok@kpnpu.edu.ua.

DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY AS A BASIS FOR THE FORMATION OF SAFETY CULTURE OF FUTURE DIGITAL SPECIALISTS

Oleksii Zhmurko – Postgraduate Student, Department of Life Safety and Safety Pedagogy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Email: oleksijzmurko47@gmail.com.

Iryna Ponedilok – assistant at the Department of Computer Science Ivan Ohienko Kamenets-Podilskyi National University, Kamenets-Podilskyi, Email: irinaponedilok@kpnpu.edu.ua.

The article is devoted to the study of the key role of critical thinking and media literacy development in shaping the security culture of future digital professionals. In the context of the rapid spread of information technology and the growth of cyber threats, the ability of specialists to analyse information, assess its reliability, detect manipulation and consciously use media resources is becoming particularly relevant. The article examines the essence of the concepts of 'critical thinking' and 'media literacy', analyses various approaches to their definition in the scientific literature. The author emphasises the interconnection of critical thinking with creativity and creativity, which allows generating new ideas and considering problems from different perspectives. Important criteria for critical evaluation are presented, such as the adequacy of the value judgement, which depends on the relevance of the conceptual ideal, verification of assumptions, logical argumentation and consideration of the context. Particular attention is paid to common mistakes in the process of critical thinking, such as violation of factual accuracy and ignoring the context, which lead to false conclusions. The author substantiates the need to integrate the development of critical thinking and media literacy into educational programmes for future digital specialists as a fundamental basis for their professional safety. The conclusion is made about the importance of developing their ability not only to consume, but also to critically evaluate and safely use digital information, to counter disinformation and cyber threats. The directions of further research aimed at developing effective integrated curricula in this area are indicated.

Keywords: critical thinking, media literacy, security culture, digital technologies, professional training, information security, educational programmes; improvement of the educational process.

Дата надходження статті до редакції: 12 грудня 2024 р.